

(זיג) [ע"ג] בהא דהקשו דבכנסה מה מהני מחילת התנאי כיון דחופה אינו קונה ופי' דבשעת קידושין הי' דעתו לכך שאם יכניסנה לבסוף יהא מחול התנאי עכ"ל. וזה נראה כדברי הר"ן דאינו אלא משום קפידא:

וקשה דלפמ"ש דלשיטת הר"ן אינו יכול לגרוע מקצת התנאי ולקיים מקצתו דאם קפיד כל התנאי בתוקפו ואם אינו מקפיד כל התנאי נתבטל וא"כ איך כתבו תוס' שם ד"ה לא תימא דלכתובה בתנאי קאי וכן פי' רש"י שם וכן כתב שם הר"ן דלכתובה בתנאו קאי ודוקא לקידושין נמחל התנאי ומשום דאין אדם עושה בכ"ז אבל לכתובה בתנאו קאי ומשמע דיכול למחול מקצתו ולקיים מקצתו: ואפשר דבדברי עיני דהיינו שני תנאים יכול לבטל תנאי א' ולקיים אחד ותנאה דע"מ שאין עלי' נדרים הוא כעין שני תנאים דאם ימצאו עלי' נדרים לא יהי' עליו קידושין וממילא דאין לה כתובה וא"כ כשמחול תנאה דקידושין אבל לכתובה בתנאו קאי ומשום דלקידושין לא קפיד ולכתובה קפיד יותר אבל להרחיב הזמן דהוא בתנאי ובענין אחד בזה נראה דלהר"ן אינו יכול להרחיב עד שימחול לגמרי אבל להרא"ש משום דאחי דיבור ומבטל דיבור יכול בענין אחד לגרוע מקצתו ולקיים מקצתו:

[כג] בקידושין תנאי שהוא לטובתו. כתב הרשב"א בחידושי דף כ"ג ז"ל הא דאמרין הבמ"ע כגון דאקני' לי אחר מנה ואמר לי' על מנת שאין לרבוך רשות בו כו' וכי אמר לי' ע"מ לאו כלום קאמר תימא והיאך אפשר לומר כן שאם התנה עליו שלא יקנה רבו שיקנה בעל כרחו של נותן והרי הוא כפל תנאו כו' וא"כ היאך קנה רבו ולמה אין בטלה מתנתו. והראב"ד פי' דטעמא דמילתא משום דיד עבד כיד רבו לזכות לו לאדון אמרין אבל לא לחוב לו הילכך ס"ל לר' מאיר כיון דא"ל קני קני עבד וקני רבו דכשנתנו לעבד כאלו נתנו לרבו ממש וכשהתנה עם העבד כאלו התנה עם אחר ואין זה כשאר תנאים דעלמא דמתנה עם מקבל המתנה בעצמו. ורבנן סבירי דמעיקרא קני עבד אלא דלכי זכי העבד וזכי אדון מכת זכיית העבד הלכך כשהתנה עם העבד ה"ל כשאר תנאין דעלמא דמתנה עם מקבל המתנה בעצמו וכיון שכן תנאו קיים דאי אמרת מכל מקום ליזכי אדון מיד עבד כבר קדמו תנאי נותן שלא יהא לרבו רשות בו עכ"ל. ונסתפקתי לפי שטח זו היכא דנותן זיכה במתנה לאחר ע"י אדם אחד והתנה עמו תנאי אי מהני כיון דהזוכה אינו מקבל אלא לזכות א"כ ה"ל כאלו התנה עם אחר ובפסחים דף פ"ח גבי אומר לעבדו שחוט עלי פסח ושכח מאי אמר לי' רבו כו' ופריך מה שקנה עבד קנה רבו ומשני דהולך אצל רועה שרגיל רבו אצלו ומקנה לו ע"מ שאין לרבו רשות בו ע"ש.

מחילת תנאי קיים הקדושין אבל הכתובה תלויה בתנאי

הרחבת הזמן נדרש עניינים התלויים בתנאי אחד

התנאים

התנה עם עבד כענין שרבו הקונה ולא הוא

התנה עם הזוכה עבדו תכיר מתורת זכין

ובא קודם הזמן האחרון הוי קידושין רכל מעשה שנעשה על תנאי יכול לבטל התנאי (או לסוסף או לגרוע ממנו) (גרל"ש ור' יוחס) ואפילו נתאבלו המעות הוו קידושין למפרע כשנתקיים תנאי השני:

ד. [כג] בקידושין תנאי שהוא לטובתו כגון ע"מ שאין בה מומין או שאין עליה נדרים יכול לבטלו אבל אם הוא לטובת האשה כגון ע"מ שאתן ליך מאתים וזו נהי שהתנאי יכול לבטל מ"מ אינה מקודשת אם לא יתן לה מאתים וזו:

ט. האומר לאשה הרי את מקודשת לי [כד] הוין מפלוני כלומר שלא תאסר עליו אלא תהיה אשת איש לכל העולם ולפלוני כפנויה הרי זו מקודשת מספק אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי [כז] ע"מ שתהיה מותרת לפלוני ה"ו מקודשת ותהיה אסורה עליו כשאר העם [כח] מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו: הגה אס מולקיס אס נתקיים

והרמב"ם פ"ג מהל' קרבן פסח כתבו והקשו עליו בזה דלא מסיים ע"מ שתצא בו ידי פסח דהא לרמב"ם באומר ע"מ שאין לרבוך רשות בו לא מהני וכמ"ש הרמב"ם פ"ג מוזיק' עד שהתנה הנותן בגופה של מתנה שתהי' לכך ולכך ע"ש. ועמ"ש א"א"ז בתי"ט פ' האשה:

ולפמ"ש הרשב"א בשם הראב"ד בטעמא דלא מהני ע"מ שאין לרבוך רשות בו היינו משום דיד עבד כיד רבו לזכות לו אמרין ולא לחוב לו כו' והתם בשכח מה אמר לו רבו תנאי זה שאין לרבו רשות בו זכותו הוא וכדאמרין שם בגמ' הולך אצל רועה הרגיל ופי' רש"י שרגיל רבו אצלו דניחא לי' בתקנתא דרבו ע"ש. וכיון דתנאי זה תקנתא דרבו הוא א"כ ודאי ניחא לי' בתנאי זה שהתנה ע"מ שאין לרבו רשות בו:

ובפ' לולב הגזול לא ליקני אינש לולבא לינוקא ב"ט משום דינוקא מקני קני אקנויי לא מקני. והקשה שם הר"ן דהא התנה עם הקטן ע"מ להחזיר וכיון דלא מצי לאקנויי א"כ המתנה בטלה. וע"ש בר"ן דכתב דה"ל כתנאי שאי אפשר לקיימו בסופו. ואפשר כיון דקטן אין לו דעת והא דזוכה כשדעת אחרת מקנה אותו אינו אלא משום דזכין לאדם שלא בפניו. וכמבואר אצלינו בספר קצה"ח סי' רל"ה ס"ק ד' וכדווכחנו שם כדברי הרמב"ם פכ"ט ממכירה והרה"מ שם ומדברי הרשב"א בחידושי ע"ש. וא"כ כיון דאינו אלא משום זכין לאדם שלא בפניו א"כ לחוב לא אמרין ומה שהתנה עם הקטן אינו אלא כהתנה עם אחר דקטן כמאן דלית' ובפניו כשלא בפניו דמי:

[כז] הוין מפלוני. עיין מה שכתבתי בסי' ל"א ס"ק כ"ג: [כז] ע"מ שתהי' מותרת לפלוני. בפ' המגרש דף פ"ד הקשה הרשב"א בחידושי וז"ל וא"ת דלמא בשנתקדשה על תנאי שיגרשנה לזמן ידוע דהשתא קיימא בדיד' ע"ש:

ובס' בית מאיר ראיתי שכתב עלה ז"ל ולענ"ד אלו הייתי כדאי להרהר אחרי תוראתו הי' נראה לי אחרי דק"ל שהאיש אינו מוצא אלא לרצונו הרי הוא כתנאי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה דהתנאי בטל והמעשה קיים. משום דחשיב ודאי עוקר וע"ש. ואין כאן במה להרהר דודאי אינו (מואל) [מרציא] אלא לרצונו אלא שהתנאי הי' שיגרשנה לרצונו ואם לא ירצה לגרש לא יהי' בקידושין וכה"ג במקח שהתנה המוכר ע"מ שתחזור ותמכור לי דמהני אם לא משום רבית כדאי' פ' איזהו נשך ובמקח נמי אין אדם מוכר בשלו אלא לרצונו וכן במתנה ע"מ להחזיר דהכוננה ע"מ שתחזיר ותקנהו לי במתנה וכמ"ש הרא"ש בפ' לולב הגזול ואין אדם נותן אלא ברצונו: [כז] מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו. ונראה לי דבכל התנאים שסב"י זה וכגון ע"מ שאני כהן וכיוצא אם היא יודעת שאינו כהן אינו תנאי כלל ומעשה קיים דכל תנאי שאי אפשר

כעניינא ליד לחקתנו מהנ תנאי פונטו ע"ש הזוכה

התנאים

התנה עם קטן

כשהתנה שיגרשנה לזמן ידוע נמצא מגרש שלא ברצונו

כשמכיר שאינו כתנאו והתנה אינו תנאי

והמשנה
קיים

לקיימו אינו אלא כמפליג בדברי' וכיון שידועת שאינו כהן הרי א"א לקיימו וסברה וקבלה וכיצא בזה כתב הרשב"א הובא בב"י באומר לה הרי את מקודשת לי בכוס זה והכלי היה טבעת הרי זו מקודשת ומשום דסברה וקבלה וע"ש. וה"נ כיון דידועת שאינו כהן הרי

סברה וקבלה אף שהוא התנה ע"מ שאני כהן אינו אלא כמפליג בדברים: ובתוס' פ' המדיר דף ע"ה בהא דתנן במד"א במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי כו'. וכתבו תימא לרב דמוקי כולה מתניתין כנסה ונמצאו עליה נדרים בקידשה על תנאי וכנסה על תנאי מה שיך לחלק בין מומין שבסתר למומין שבגלוי הואיל והתנה

בתנאי ע"מ שאין בה מומין ע"ש. ולפמ"ש דהיכי דרואה ומכיר שאינו כתנאי ח"ל מפליג בדברים ומשום דאי אפשר לקיימו א"כ במומין שבגלוי דראה וסבר וקבל וה"ל כמקדש בטבעת והתנה שהוא כוס דהמעשה קיים וזה נראה נכון:

^(ט) רכל תנאי שהוא בקום ועשה. בגיטין סוף פרק מי שאחזו שם בגמרא איכא דמתני לה אמתניתין מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש ומת בתוך שנים עשר חודש הרי זה גט וליחוש שמא בא אמר רבה באומר נאמנת עלי שלא באתי ע"ש:

ולפמ"ש רכל תנאי שהוא בקום ועשה עליו להביא ראיה שקיים תנאו א"כ מאי פריך וניחוש שמא בא הא עליו להביא ראיה:

ובכ"ר הקשה דבר זה בב"ש סי' קמ"ד ס"ק י"ד וכתב עלה ד"ל ו"ל לאו קום ועשה הוא כי לפעמים בא לשם מפני איזה עסק עכ"ל ואיני מבין דבריו דסוף כל סוף קום ועשה הוא דהא אם התנה ע"מ שלא אשתה ביום פלוני נמי קום ועשה הוא אע"ג דאוכל ושותה כדרכו ואין צריך כוונה לקום ועשה:

וגראה ליישב לפמ"ש מהרי"ט בתשובה ח"א סי' קנ"ב ו"ל נסתפקנו בטעמו של דבר זה בין תנאי שהוא בקום ועשה לשב ואל תעשה לענין זה בשלמא לענין גיטין דלאחר לא תנשא עד שתקיים ומסתברא לחלק דבמדי שהיא מעשה חיישין שמא תארגנה אונס ולא תעשה אבל במדי שהיא בשב ואל תעשה איהי מזהררא נפשה שלא תאסר נפשה לשניהם. אבל לענין נאמנות דקיום התנאי מה בין זה לזה אם תאמר שכל שהוא בקום ועשה טריחא ל"י מלתא לקיים זימנין דמלתא שאין בו מעשה טריחא טפי כגון ע"מ שלא ישתה יין שאינו יכול לחיות אלא ביין וזה ודאי יקשה עליו טפי משאם היה מתנה שישחוק לפני' או יקרו לפני' רקידה אחת למה יהי' נאמן שקיים תנאו בזה יותר מבזה. אבל הי' אפשר לומר טעם דבנותן דבר בתנאי שהוא בשב ואל תעשה מסתמא לא הטילו הראיה אלא על הנותן ולא על המקבל שהמקבל איך יביא ראיה שלא אכל ושלא שתה וכיצא אטו עדים בכיפי תלי שיעידו עליו כן אלא מי שטען שביטל תנאו יביא ראיה שביטל אבל בתנאי שהוא בקיום המעשה הראיה על המקבל שיוכל להביא ראיה בקיום התנאי וע"ש שכתב דהיכא דמית מקבל יש להסתפק כיון דמי שהוא יכול לברר מית ונפלו נכסי קמי יתמי והם אין יכולין לברר וחזר הדין לתנאו שהוא בשב ואל תעשה וראיה מהאי דאחד מן האחין שנשוא נותן תוך הבית וע"ש. ואי נימא דהיכא דמית זה שעליו

נס בתנאי
קום ועשה
הכל הולך
דפי הסברא
שהוא לברר
רק כש'כול
לברר

הראיה חזר הדין לתנאי שהוא בשב ואל תעשה. יתיישב קושיית הב"ש ושפיר פריך וניחוש שמא בא דהא במתני' שם שמת תוך שנים עשר חודש וחזר הדין לשב ואל תעשה ופריך וניחוש שמא

בא:

יבזה נוחא ליישב מה דקשיא לן בס'

קצה"ח סי' ע"א סק"ט בהא דכתוב בש"ע שם דנאמנות אינו מועיל אלא בפניו אבל שלא בפניו לא וכתב בסמ"ע הטעם דלא האמינו אלא מפני שידוע בו שלא יעזי פניו כנגדו. ובפ' מי שאחזו שם בהא דפריך אמתניתין וניחוש שמא בא ומשני באומר נאמנת עלי שלא באתי והיכי

מועיל נאמנות סתם והא התם במת תוך י"ב חודש מיירי ונימא שלא נתן לה נאמנות אלא משום שידע בה שלא תעזי פניו נגדו אבל שלא בפניו לא:

ולפמ"ש דעיקר קושיית הש"ס וניחוש שמא בא אינו אלא משום דמתניתין איירי במת וחזר הדין לשב ואל תעשה אבל בפניו אין צורך לנאמנות כיון דבקום ועשה עליו להביא ראיה וא"כ באומר נאמנת עלי שלא באתי ע"כ עיקר הנאמנות אינו אלא לענין שלא בפניו דכל בפניו אין צריך לנאמנות וכמ"ש וכיצא בזה כתב הסמ"ע בס"י ע"א דהיכא דא"צ לנאמנות ע"כ לטפויי קא אתי וע"ש: ובעיקר הקושיא של הב"ש על הא דאמרין וניחוש שמא בא דהא הוי בקום ועשה נראה להרמב"ם כתב בפ"ט מגירושין הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש אין חוששין שמא בא בסתר ע"ש והרא"ש כתב שדעת ר"ח ורי"ף לפסוק כלישנא בתרא דאיכא דמתני ל"י אמתניתין וכו' וניחוש שמא בא באומר נאמנת עלי כו' ותמה על הרמב"ם במה שפסק לקולא באיסור תורה

ע"ש אמנם כבר כתב הרב המגיד שם וז"ל ורבינו פוסק לקולא אורייך טעמי' שהוא ד"ל סובר שאין חששות הללו שמא פייס ושמא בא מדאורייתא מפני שבדין תורה העמד דבר על חזקתו וכיון שנתגרשה תו אין חוששין שאין אנו רואין אותו ואין ספק מוציא מידי ודאי אלא שחכמים חששו בערוה החמורה כו' וכיון שכן כו' הלך אחר המיקל עכ"ל וע"ש וכבר כתבנו בקצה"ח סי' רמ"א ס"ק ח' בטעמא דקום ועשה עליו להביא ראיה והוא משום דמוקמינן אחזקה שהי' קודם עשי' ואמרין שלא עשה עד שיברר בעדים וע"ש

וא"כ הא דפריך וניחוש שמא בא באמת אינו חשש מדאורייתא ומשום דמוקמינן אחזקה' ולא בא כיון שהוא בקום ועשה אלא שחוששין בערוה החמורה ואפי' היכא דאיכא חזקה וכמה זימנין אשכחן דהחמירו בערוה החמורה לכתחלה ושללא להקל אף במקום דאיכא חזקה והרמב"ם שכתב אין חוששין שמא בא בסתר שאין דרך בני אדם לבוא בסתר היינו דאי לאו האי טעמא הי' לנו להחמיר שלא תנשא לכתחלה בערוה החמורה אבל הכא בקידושין ובדיני ממונות כל שהוא בקום ועשה מוקמי אחזקה' שלא עשה עד שיברר בעדים ובגיטין כל שהוא בקום ועשה חוששין להחמיר שלא תנשא לכתחלה והיינו פסול מדבריהם וכמ"ש הרב המגיד פ"ח מגירושין דהך חששא שמא בא אינו אלא פסול וע"ש וזה נראה נכון והר"ן שכתב בס"פ מי שאחזו בטעמא דהרמב"ם דפסק לקולא משום דסובר דחשש שמא בא מדרבנן בעלמא הוא ע"ש. והיינו נמי מטעמא דהרה"מ שאין חוששין מדאורייתא ומשום שבדין תורה

כשתאמינו
בחסות
בא"צ של
כדתן לטפויי
תכבדו

מדינא
אמרין חזקה
דמתיקרא
שלא קיים
תנאו

מדרבנן
משום איסור
טורה
החמורה
השפוי